خوشکەکەم
چۆن پرسیار دەکەی سەبارەت بە ئایینەکەت ؟
وەرگێڕانی بەدەستکاریەوە
دایکی سوننە

بسم اللّه الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه وم والاه، وبعد:

بەڵێ هەمووومان دەزانین کە شارەزا بوون لە ئایینەکەمان، و گەڕان و پرسیار کردن دەربارەی شتێکی پێویستە، و کارێکی گرنگە، چونکە پێشەوایانی ئێمە کە ئافرەتانی صەحابەن ، داوای ئەوەیان کرد لە پێغەمبەری خوا ﷺ کە ڕۆژێکیان بۆ دیاری بکات ـ هەروەکو لە فەرموودەی (صحیح)دا هاتووە ـ بۆ ئەوەی تێیدا ئامۆژگاریان بکات، و بە هۆیەوە شارەزای ئایینەکەیان بن .

وە گومانیش لەوەدا نییە کە ئەم کارە کارێکی چاك و دروستە مەبەستم: پرسیار کردنە سەبارەت بە ئایین بۆ شارەزا بوون لێی ـ هەروەکو دایکی بڕواداران فەرموویەتی: (نِعْمَ النِّسَاءُ نِسَاءُ الأَنْصَارِ لَمْ يَمْنَعْهُنَّ الْحَيَاءُ [أن يسألن عن الدين] وَأَنْ يَتَفَقَّهْنَ فِي الدِّينِ)(١) .

واتە: باشترین ئافرەت ئافرەتانی ئەنصارە شەرم و حەیا وای لێ نەدەکردن کە ڕێگر بێت لە شارەزا بوونیان لە ئاداب و ئەحکامەکانی ئایینەکەیان، وپرسیار کردنیان سەبارەت بە ئایین .

یان پێشینە فەرموویانە: دوو جۆرە کەس هەن فێری زانیاری نابن، شەرمن، و خۆبەزل زان .

پاشان خوشکەکانم ئەوەش بزانن کە خوای پەروەردگار فەرمانمان پێ دەکات بەوەی کە ئەگەر شتێکمان نەزانی ئەوا پرسیار بکەین لە زانایان و مامۆستایانی ئایینەکەمان، هەروەك فەرموویەتی:

---

(١) (رواه البخاري ومسلم ، والزيادة عند أبي داود، وحسنه العلامة الألباني في صحيح سنن أبي داود ، برقم: ٣١٦، و في: صحيح سنن ابن ماجه، برقم: ٦٤٢) .

﴿ فَاسْأَلُواْ أَهْلَ الـذِّكْرِ إِن كُنـتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ﴾[٢] .

واته: پرسيار لـه زانايـان ومۆسـتاياني ئاييني بكەن، ئەگەر شتێكتان نەزاني .

وه پێغەمبـەری خـواش ¢ فەرموويەتی:

(أَلاَّ سَأَلُوا إِذْ لَمْ يَعْلَمُوا، فَإِنَّمَا شِـفَاءُ الْعِيِّ السُّؤَالُ)[٣] .

واتـه: خـۆ پرسـياريان بكردايـه كـه نـەيانزانی، بەڕاستی چارەسـەری نـەزانی پرسيار كردنه .

هەروەها بزانه خوشكی موسڵمانم: كـه پێويـسته لەسـەر مـن و تـۆش لـه كـاتی پرسـيار كردنەكانمانـدا، هەنـديك ئـاداب و سنور ڕەچاو بكەين، كه ئەمەی خـوارەوه هەنـدێك ئامۆژگـاری ورێنماييـه لـەو بارەيـەوه كـه پەيوەسـته بـه ئـاداب و شـێوازی پرسـيار كـردن، بـەڵكو خـوای پەروەردگار من و تۆشـی پـێ سـوودمەند بكات:

يەكەم: پێويسته لـه سـەرت پرسـيار لـەو مامۆسـتايانه بكـەی كـه خـاوەن زانيارين، و بەدوايـدا دەگـەڕێن، ئەوانـەی كه ناسراون بـەوەی كـه خـاوەن زانيـاری دروسـت و ڕەسـەنن، و خـاوەن بيروبـاوەڕێكی دروسـت سـەلامەتن، و پەيڕەو ومەنهەجيشيان ڕوون و ئاشـكرايه لەسـەر پـەيڕەو ومەنهـەجی پێـشينه و سەلەفی ئەم ئوممەتـەن، نـەك لـه هـەموو كەسێكی بـەناو مامۆسـتا و خۆشـوبهێنەر به زانايان .

وه ئەو ووتـەيەی پێشەوا (ابن سـيرين) ت لەياد بێت كه فەرموويەتی:

إ(ن هذا الأمر دين ، فـانظروا عمَّـن تأخذون دينكم) .

واتـه: ئـەوەی كـه ئێـوه لـه سـەرين ئايينـه، جـا بـزانن و بـڕوانن لـه كێـوه ئايينەكەتان وەر دەگرن؟!

جـا خوشـكەكەم نەكـەی ئايينەكـەت بكەيته بووكـه شووشـەی دەسـتی ئـەم و ئەو، و هەر كەس بـەناوی ئايينـەوه هاتـه سـەر ڕاديۆيـەك يـان ئيزاعـه و كـەناڵێك پرسياری ئاراسته بكـەی، چـونكه هـەموو

---

(٢) (النحل: ٤٣) .

(٣) (حسنهالعلامة الألباني في صـحيح سـنن أبي داود ، برقم: ٣٣٦) .

کەسێك شایستەی ئەوە نییە کە تۆ ئایینی لێ وەرگریت .

دووەم: سنووری پرسیارەکەت دیاری بکە و باسی چیرۆکی ژیانی خۆت بۆ مامۆستاکە باس مەکە، بۆیە پێش ئەوەی پرسیار بکەی هەوڵ بدە چۆنێتی پرسیارەکەت بە شێوەیەکی ڕوون و ئاشکرا و ئاسان و بەکورتی دیاری بکەی.

بۆیە دەبینین ئەو خۆشکانەی کە ئەم خاڵە ڕەچاو ناکەن زۆربەی جار بە پرسیارەکەیان مامۆستاکە ناڕەحەت دەکەن، بەوەی کە سەرگوزشتەی ژیانی خۆیانی بۆ باس دەکەن لە پرسیارەکەیاندا، ئاشکراشە ئەو کارە شتێکی ناقۆڵایە وپێویست نییە .

سێیەم: با شێوازی پرسیارەکەت جدیەتی پێوە دیار بێت، بەشێوەك ڕوون و ئاشکرا بێت، هیچ ناز و درێژە دادڕیەکی تێدا نەبێت، هەروەکو خوای پەروەردگار فەرموویەتی:

﴿ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴾(٤).

واتە: ناز و مەکر مەکەن لە کاتی قسەکردنتاندا، چونکە ڕەنگە ئەو کەسەی کە نەخۆشی لە دڵدا هەبێت کاریگەر ببێت بە ووتەکانتان، و شتێکی لە دڵدا دروست بێت بەرامبەرتان، با ووتەکەشتان ووتەیەکی عادەتی بێت .

پێشەکی بە سەلام کردن دەست پێ بکە وپاشان ڕاستەوخۆ پرسیارەکەت ئاراستەی مامۆستاکە بکە، نەوەك ئەوەی کە مامۆستایەك دەگێڕێتەوە جارێکیان خوشکێك تەلەفونی بۆ دەکات بۆ ئەوەی پرسیاری لێ بکات، و پێی ووت: مامۆستا تەلەفونم بۆ کردی پێش ماوەیەك، وەڵامت نەبوو! ئەوە خێر بوو؟! مامۆستاکەش دەڵێت پیم ووت: ئەو کاتە نەخۆش بووم، ئەویش ووتی: ئەی خۆ ڕۆشتووی بۆ لای دکتۆر؟ ... وە بەم شێوە تاکو چیرۆکەکە دەگاتە کۆتایی .

جا تەماشای حاڵی ئەم خوشکە موسڵمانە بکەن، خۆ لەوانەشە مەبەستی خێر بێت لە پرسیارەکەی لە حاڵی مامۆستاکە و ڕۆشتن یان نەڕۆشتنی بۆ لای دکتۆر .... هتد، بەڵام بۆ وەها؟! یەکسەر پرسیارەکەت بکە، و ئەوەش

---

(٤) (الأحزاب: ٣٢) .

بزانە کە هیچ تاوانبار نابیت لە لای خوای پەروەردگار ئەگەر پرسیار نەکەی لە حاڵی مامۆستا، وە ئەوەش بزانە کە ئەو مامۆستایەش کە تۆ پرسیاری ئاراستە دەکەیت مرۆڤە و قابیلە بە هەڵە و کاریگەر بوون بە ووتەکانت، هەروەکو پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی:

(كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَّاءٌ ....)(٥) .

واتە: هەموو مرۆڤێك لە نەوەکانی ئادەم دەکەوێتە هەڵەوە .... هتد .

وە فەرموویەتی:

(إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنِ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ ....)(٦) .

واتە: شەیتان بە ناو لەشی نەوەکانی ئادەمدا دەسوڕێتەوە هەروەکو چۆن خوێن بەناو لەشیاندا دەسووڕێتەوە ... هتد .

ووتەش کاریگەری خۆی هەیە و، تۆش کارێك مەکە هەستی بەرامبەر بە ووتەکانت ببزوێنیت، خوای پەروەردگار یارمەتی دەری من و تۆش بێت بۆ ڕاستیەکان، و پارێزەریشمان بێت لە هەموو خراپەیەك .

چوارەم: ئەگەر دەکرێت ودەتوانیت باشتر وایە پرسیارەکە بدەی بە مێردەکەت، یان براکەت، یان کوڕەکەت، ئەوان لە جیاتی تۆ پرسیارەکە ئاراستەی مامۆستاکە بکەن، بەڵام ئەگەر نەکرا و نەبوو، یان ئەوانە لە ماڵ نەبوون، ئەوا بە خۆت پرسیارەکە بکە، و هیچ دوو ڕایی دڵە ڕاوکێی لێ مەکە .

پێنجەم: ئەگەر هەر شتێکت لە بارەی ئایینەکەتەوە لە لا ئاشکرا نەبوو، و نەتزانی، ئەوا دوو ڕا و دڵە ڕاوکێت نەبێت لە پرسیار کردندا، با پرسیارەکەش هەندێك جێگەی شەرم بێت لە لات، وە بۆ ئەمەش هەموو جارێك بیر لەو فەرمانەی خوای پەروەردگار بکەوە کە فەرموویەتی:

﴿فَاسْأَلُواْ أَهْلَ الذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ﴾(٧) . یان پرسیارەکەی (أم سليم) یادی خۆت بخەرەوە کە لە پێغەمبەری خوا ﷺ کردی، و فەرمووی:

---

(٥) حسنه العلامة الألباني في :صحيح ابن ماجه ، برقم: ٤٢٥١، و في: صحيح الجامع الصغير، برقم: ٤٥١٥) .

(٦) (رواه البخاري) .

(٧) (النحل: ٤٣) .

(إِنَّ اللَّهَ لاَ يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ، فَهَــلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلٍ إِذَا احْتَلَمَــتْ؟)[٨] .

واتە: خوای پەروەردگار شەرم ناکات لە خستنە ڕووی حەق، ئایا ئەگەر ئافرەت لەشی گران بوو غوسڵی دەکەوێتە سەر؟

وە ئەگەر هەر لە ڕووت نەهات کە خۆت ڕاستەوخۆ پرسیارەکە ئاراستەی مامۆستاکە بکەی، ئەوا پرسیارەکەت بە شێوەیەکی جوان دیاری بکە و بیدە بە یەکێك لە دەستە خۆشکەکانت، و بەباشی تێی بگەیەنە لە پرسیارەکەت، بۆ ئەوەی پرسیارەکەت بەجوانی ئاراستەی مامۆستاکە بکات، و پاشان وەڵامەکەی بە تەواوی لێ وەرگرە، یان ئەگەر لە کۆڕێك یان وانەیەکی مامۆستاکەت بووی پرسیارەکەی بۆ بنووسە لە ناو پارچە کاغەزێك، و بۆی بنێرە بۆ ئەوەی وەڵامت بداتەوە، یان لە ڕێگەی ئەو سایتانەی کە شوێنی متمانەن و مامۆستایانی متمانە پێکراو سەرپەرشتی دەکەن پرسیارەکەت ئاراستەیان بکە، بۆ ئەوەی وەڵامت بدەنەوە، وەکو: سایتی ڕێگای ڕاست: (**www.R-rast.com**) یان سایتی بەهەشت (**www.ba8.org**) .

شەشەم: هەوڵی ئەوە بدە پێشتر هەموو پرسیارەکانت لە پەڕەیەکدا کۆ بکەیتەوە، چونکە چەندەها پرسیار هەن بەمێشکدا دێن، بەڵام بەهۆی نەنووسینیان لە یاد دەچن، هەرچەندە هەوڵیش بدرێت بیر ناکەونەوە .

حەوتەم: کاتێکی گونجا و شیاو هەڵبژێرە بۆ خۆت و بۆ مامۆستاکەش کە پرسیارەکەتی ئاراستە دەکەی، کاتی گونجاو و شیاو بە نیسبەت خۆتەوە ئەو کاتەیە کە ژاوە ژاو و زیقە زیقی منداڵی تێدا نەبێت، وە ئەو کاتەش کە گونجاوە بە نیسبەت مامۆستاکەوە کاتێکی بەرەبەیانی زوو نەبێت کە کاتی خەوتنە، و درەنگ وەختیش نەبێت کە کاتی نووستن و پشووی مامۆستاکەیە، و کاتی نان خواردنەکانیش نەبێت، یان کاتی ئەنجام دانی نوێژەکان نەبێت کە مامۆستاکە لە نوێژی جەماعەت دەبێت .

هەشتەم: وە ئەگەر ئافرەتێکیش هەبێت کە ناسراو بێت بە زانستی شەرعی و چاك وەڵام دانەوەی پرسیارەکان، و

---

[٨] متفق عليه .

شارەزایی هەبێت لە ئایین ئەوا پرسیارەکە ئاراستەی ئەو بکە پێش ئەوەی پرسیارەکەت ئاراستەی پیاوان بکەی .

نۆیەم: وریای شوێنکەوتنی ئارەزووەکانت بیت لە پرسیارەکانتدا، بۆ نموونە نەکەی بڵێیت: پرسیار لە مامۆستا فلانە کەس دەکەم، چونکە ئەو نەرم و نیان ترە! یان پرسیار ناکەم لە فلانە مامۆستا چونکە زۆر توند و تیژە لە وەڵامەکانیدا!!

یان بڵێیت: جارێکی تر پرسیار دەکەمەوە، چونکە مامۆستای یەکەم وەڵامێکی توندی پێ داوم، بەڵکو وەڵامێکی نەرم تر بدرێمەوە، ئەمەش لەلای زانایان پێی دەووترێت (تتبع الرخص)، واتە: بەدوا گەڕانی ڕووخسەت و هەڵە و ئاسانکاری مامۆستایانی ئایینی[9] .

چونکە ئەم کارەت پێچەوانەی ئەو خاڵەیە کە دەبێت پرسیارەکان ئاراستەی ئەو مامۆستایانە بکرێت کە زانیاری شەرعیان هەیە وبەوە ناسراون، یان بەدوای زانستی شەرعیدا دەگەڕێن، و بەوە نەناسراون کە شوێنکەوتەی ئارەزووەکانیان بن، سەلامەتن لە ڕووی پەیڕەو و مەنهەجیانەوە .

دەیەم: بەجوانی و بەباشی لە وەڵامی مامۆستاکە تێبگە، و ئەگەر تێنەگەیشتی ئەوا داوای ئەوە بکە لە مامۆستاکە وەڵامەکەت بۆ دووبارە بکاتەوە، چونکە ئەو کارە ئایینە و پێویستە لە ئایینەکەت بەجوانی تێ بگەیت و حاڵی ببی .

لە کۆتایدا داواکارم لە خوای پەروەردگار هەموو لایەکمان لە فیتنە و ئاشووب و هەڵە بپارێزێت، و وامان لێ بکات شوێنکەوتەی ئارەزووەکانمان نەبین، و ئەم ووتانەشمان لە تەرازووی چاکەکاریەکانمان بژمێرێت، لە هەڵەشمان ببورێت، مەبەست هەر ئەوە و هەر ئەویشە وەڵام دەرەوەی بەندەکانی، و پارێزەریشیانە لە هەڵە و تاوان .

وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم.

---

(٩) بۆ زیاتر ئاشکرا بوون لەم بابەتە بڕوانەی نووسراوی: (پیادەکردنی موسڵمانان بۆ ڕووخسەت، لە نێوان حەقیقەتی ڕووخسەت، و شوێنکەوتنی ئارەززوەکانیان / ئامادەکردنی: مامۆستا عدنان بارام) کە لە ژمارەیەکی ئەم گۆڤارە بە نرخەدا بڵاوکراوەتەوە.